

ГЛАВА 4
КОНФЛИКТ
Основно ниво

Правила за решавање на конфликти

4.1. Се е во ред! Дали навистина е?

Кои проблеми или конфликти може да ги воочиме во нашето одделение?

4.2. Ние правиме вака

Какви решенија имаме за проблемите?

4.3. Листа со идеи

Кои решенија ги преферира мнозинството?

4.4. Нашиот договор за правила

Како ги утврдуваме заедничките правила?

Глава 4: Основен концепт- “Конфликт” (за основно ниво)

Основни информации за наставниците: разрешување на конфликти во основното образование

Од секојдневието во училиштето може да се земат голем број на примери за тоа како да се разрешат конфликтните ситуации. Најголем дел од конфликтите се јавуваат како резултат на одредено однесување на учениците или нивната неспособност да го издржат притисокот. Такви примери за конфликтни ситуации се:

- Одземање на предмети од некој друг;
- Туркање или ненамерно допирање со некој друг;
- Нервирање еден со друг;
- Додевање на другите ученици;
- Малтретирање на учениците еден со друг;
- Многу полоши форми како мобинг или физичко насилство/ емоционално злоставување.

Учениците на основно ниво на образование ги учат стратегиите за разрешување на конфликти кои се различни од оние кои ги користат возрасните. Стратегиите исто така се разликуваат во зависност од возраста на учениците на основно ниво од образованието. Помладите имаат тенденција да искористат стратегии за разрешување на конфликтите како физичка реакција (удирање, итн.), агресивни реакции, гласни вербални расправи, барање помош од возрасен, напуштање на местото/ конфликтната ситуација, предавање и откажување, преправање дека ништо не се случило или симболичен гест (како ракување, подарок, итн.).

Постарите ученици од основно ниво на образование (10 години и нагоре) имаат тенденција да користат поинакви стратегии за разрешување на конфликти, како игнорирање на конфликтот, меѓусебни разговори, изнаоѓање на заедничко решение со разгледување на двете гледишта, согледување кој е во право и со тоа кој “победил”, како и преговарање сè додека сите вклучени во конфликтот не се задоволни со решението.

Експертите разликуваат три најважни вида на разрешување на конфликти:

- Физичко разрешување на конфликт;

- Еднострано разрешување на конфликт (преправање дека ништо не се случило или симболичен гест (како ракување, подарок, итн.);
- Кооперативно разрешување на конфликт (само-рефлексивно размислување, или способност да се согледаат двете гледишта).

Лекциите во оваа глава ги земаат предвид овие стратегии за разрешување на конфликти и се базираат на овие гледишта во склоп на развојната психологија. Тие се најважниот елемент во обидот да им се помогне на учениците да развијат сфаќања за индивидуални, како и за најопшти конфликти и проблеми, и да им помогне да ја сфатат разликата помеѓу јавни добра и приватни добра. Решението на овие проблеми ќе влијае на поголема група на луѓе ако припаѓаат на категоријата на општи проблеми или конфликти или, на истиот начин, решението на индивидуален проблем или конфликт треба да ја засегне само индивидуата и никој друг.

Во основното училиште, конфликти како тие опишани погоре најчесто може да се појават како резултат на инфраструктура (немање доволно простор), пол (врската момче- девојче), заедничката работа (различна брзина на работа, различни нивоа, итн.), или како резултат на социјално однесување (недозволување на некој да ја заврши мислата, итн.). Кога ќе се спроведуваат овие четири часа за конфликт, наставникот мора да биде свесен дека работата на тема која не е така лесна за разбирање нема да оди така лесно во училницата. И покрај одредувањето и договорите за правила во училницата или правила на комуникација, проблеми и конфликти можат повторно да се јават. Затоа, конфликтот и разрешувањето на конфликтот, како и свесноста за конфликтите кои можат да се појават во секојдневниот училишен живот, е аспект на кој наставникот треба постојано да се навраќа. Само доколку учениците станат активни учесници во дискусијата за поставување на правилата, ќе се способни да се идентификуваат со нив.

Целта на образованието за демократско општество и човекови права е да го поддржи развојот на компетенциите во овие подрачја. Оваа глава го има следниот компетенциски профил:

Компетенции во...		
Политичка анализа и суд	Употреба на методи	Донесување на политички одлуки и дејствување
***	***	***

Активности

Во оваа лекција можат да се користат различни активности за поддршка на учениците. Наставникот мора да одлучи дали сите или само неколку ученици имаат потребна дополнителна подготовка за да можат да работат со овие Активности

- Пребарување во библиотека
- Пребарување на Интернет
- Повеќе интервјуа и анкети
- Интерпретирање на слики
- Мисловни мапи
- Повеќе на постери
- Одржување на изложби
- Планирање и правење презентации
- Подготвување фолии за графоскоп или Power Point презентации
- Пишување написи за во весник
- Драматизација
- Учество во дебати

Глава 4: Конфликти

Правилата помагаат да се разреши конфликтот

Разрешување на конфликти во основно ниво на образование

Наслов на лекција	Цели на учењето	Задачи на ученикот	Ресурси	Методи
Лекција 1: Се е во ред! Дали навистина е?	Учениците развиваат разбирање за јавните добра и приватни - индивидуални добра со помош на идентификување и разликување на проблемите кои ги забележуваат во одделението.	Учениците ги забележуваат проблемите (на памет) и ги класифицираат во категории на општи проблеми и индивидуални проблеми.	Мали парчиња хартија, пенкала, информација за класификација на двете групи проблеми.	Индивидуална работа, пленарна дискусија.
Лекција 2: Ние правиме вака	Учениците размислуваат за нивните механизми за разрешување на конфликти и развиваат разбирање за различните гледишта и различните личности и однесувања.	Учениците даваат свои размислувања за проблемите и генерираат предлози за решенија.	Flipchart, пенкала.	Групна работа.
Лекција 3: Листа идеи	Учениците учат како да формираат аргументи во	Учениците ги претставуваат своите предлози за решенија и	Flipchart, пенкала.	Пленарна дискусија.

	една дебата. Учат како да ги изложат придобивките и негативните страни во текот на една дискусија и да разберат како функционира мнозинството.	одлучуваат за создавање на општи правила во училиницата.		
Лекција 4: Нашиот договор за правила	Учениците осознаваат и учат како да се идентификуваат со најопшто формулиран аргумент.	Учениците ги запишуваат општите правила и ги потпишуваат своите имиња до нив. Ги дискутираат механизмите за контрола и можните последици.	Flipchart, пенкала.	Пленарна дискусија.

Час/лекција 1

Се е во ред! Дали навистина е?

Кои проблеми/конфликти може да се ги воочиме во нашето одделение?

Цели на учењето	Учениците развиваат разбирање за јавните добра и приватни-индивудални добра со помош на идентификување и разликување на проблемите кои ги забележуваат во одделението.
Задачи на учениците	Учениците ги забележуваат проблемите (на памет) и ги класифицираат во категории на општи проблеми и индивидуални проблеми.
Ресурси	Мали парчиња хартија, пенкала, информација за класификација на двете групи проблеми.
Методи	Индивидуална работа, пленарна дискусија.

Опис на часот

Наставникот го пишува насловот на лекцијата „Се е во ред! Дали навистина е?“ на табла. Учениците добиваат задача да размислуваат за сè она што мислат дека не е во ред во нивната училища. Кога им се задава задачата на учениците, наставникот треба да ги напомене различните полиња каде проблемите или конфликтите може да се појават:

- Кога се работи заедно со другите соученици;
- Помеѓу момчиња и девојчиња;
- Кога се делат работи- како на пример истата маса или истата соба;
- Другарување со некој.

Учениците ги запишуваат проблемите или конфликтите на кои можат да се сетат на мали парчиња на хартија и самите одат до таблата и ги закачуваат на неа.

Откако ќе ги стават сите парчиња хартија на таблата, учениците седнуваат во круг пред таблата.

Следно, наставникот треба да наспомни дека постојат два различни видови на проблеми-индивидуални проблеми и општи проблеми. Наставникот дава примери за секој вид: на

пример, преголемата врева во училницата може да биде општ проблем, но немање на доволно простор на масата може да биде индивидуален проблем. Наставникот ги чита и дискутира проблемите кои се наведени на ливчињата на таблата и се обидува да ги подреди во соодветните категории. За да го направи тоа, наставникот има подготвено два листа хартија со кратко објаснување на “општи проблеми и конфликти” и “индивидуални проблеми и конфликти”. Наставникот ги става двете ливчиња хартија на врвот на таблата со цел да се направат две колони.

Откако учениците ќе завршат со подредување на проблемите и конфликтите по колони, наставникот започнува дискусија за тоа кои од наведените проблеми и конфликти можат да бидат разрешени.

Час/лекција 2

Ние правиме вака

Какви решенија имаме за проблемите?

Цели на учењето	Учениците размислуваат за нивните механизми за разрешување на конфликти и развиваат разбирање за различните гледишта и различните личности и однесувања.
Задачи на учениците	Учениците даваат свои размислувања за проблемите и генерираат предлози за решенија.
Ресурси	Flipchart, пенкала.
Методи	Групна работа.

Опис на часот

Наставникот повторно ги презентира листите на проблеми или конфликти од претходниот час. Учениците работат во групи од по четворица. Одбираат два проблеми или конфликти од листата на кои ќе работат со својата група.

Секоја група работи на два проблеми или конфликти.

Учениците дискутираат за нивните различни идеи за разрешување на конфликтите или проблемите така што решенијата ќе се однесуваат на целната група или личност (во зависност од тоа дали проблемот спаѓа во категоријата на општ или индивидуален проблем).

Учениците ги запишуваат своите идеи и прават постер со двата проблеми или конфликти и можните начини како тие можат да се разрешат. Ги истакнуваат решенијата кои тие мислат дека се најсоодветни.

Час/лекција 3

Листа на идеи

За кои решенија се залага мнозинството?

Цели на учењето	Учениците учат како да формираат аргументи во една дебата. Учат како да ги изложат придобивките и негативните страни во текот на една дискусија и да разберат како функционира мнозинството.
Задачи на учениците	Учениците ги претставуваат своите предлози за решенија и одлучуваат за создавање на општи правила во училиницата.
Ресурси	Flipchart, пенкала.
Методи	Пленарна дискусија.

Опис на часот

Учениците ги презентираат постерите кои ги направиле за време на вториот час пред целиот клас. Исто така, тие дискутираат за тоа кои би биле најсоодветните решенија за проблемите или конфликтите. Ги наведуваат причините за тоа зошто мислат дека тие решенија се најсоодветни.

После секоја презентација, учениците ги поставуваат своите постери на ѕидот.

Во еден клас од 25 ученици, околу 6 групи ученици ќе ги претстават своите решенија па така 12 проблеми или конфликти ќе бидат разгледани. Откако сите групи ќе ги презентираат своите идеи, учениците треба да гласаат за различните решенија.

За секое решение се дадени броеви од 1 до 5 (претпоставувајќи дека нема да има повеќе од пет понудени решенија за секој проблем или конфликт). За да може да се гласа, на учениците треба да им се дадат картички со бројот на соодветното решение на проблемот. За секој проблем или конфликт, учениците гласаат со подигнување на картичка со бројот на решението. Наставникот ги брои картичките и го забележува решението кое има добиено најголем број на гласови.

Откако сите решенија на проблемите или конфликтите ќе бидат евалуирани од страна на учениците, тие треба заедно да ги разгледуваат резултатите и фактот дека решението беше изгласано од страна на мнозинството.

Час/лекција 4

Нашиот договор за правила

Како ги утврдуваме заедничките правила?

Цели на учењето	Учениците осознаваат и учат како да се идентификуваат со најопшто формулиран аргумент.
Задачи на учениците	Учениците ги запишуваат општите правила и ги потпишуваат своите имиња до нив. Ги дискутираат механизмите за контрола и можните последици.
Ресурси	Flipchart, пенкала.
Методи	Пленарна дискусија.

Опис на часот

Откако сите учениците ќе се изјаснат за различните решенија за наведените проблеми или конфликти, им се дава за задача да ги напишат и да направат “договор” за правила кој ќе го потпише секој ученик.

За време на пленарната дискусија, учениците разговараат за тоа како да го создадат договорот. Дали тоа ќе биде во форма на flipchart постер, или напишан на А4 хартија, или дали ќе биде документ со печат? Треба да се договорот за форматот на договорот, а ако е потребно, тоа може повторно да го реши мнозинството.

Учениците имаат слобода да го направат договорот за правила на начинот на кој тие сакаат, сè додека се задоволени следните критериуми:

- Сите решенија на кои се согласија да се напишат во форма на искази.
- Сите ученици да го потпишат договорот под исказите.
- Местото и датата се напишани на договорот.

Откако договорот ќе се направи и потпише, учениците треба да дискутираат што ќе се случи ако некој прекрши некое од правилата. Дали ќе има последици? Ако има, какви? Како ќе се контролира дали ќе се почитуваат правилата? Дали тоа е одговорност на сите? Или ќе има посебно назначени луѓе за тоа? Дали тоа ќе биде од помош или ќе има контра-последици?

Можност: последиците од кршење на правилата да се додадат во договорот (како додатен документ).